

УДК 370.036-373.67

ФОЛОМЄЄВА Наталія Аркадіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри хорового диригування, вокалу
та методики музичного навчання

Навчально-наукового інституту культури і мистецтв
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
e-mail: pednauk@gmail.com

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ «ЕСТРАДНЕ МИСТЕЦТВО» В ДИСКУРСІ РЕФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У процесі реформування мистецької освіти в нашій державі виникають складнощі, пов'язані з нерозробленістю організаційно-методичного забезпечення адаптації змісту освітніх програм до вимог часу: освітніх запитів абітурієнтів та студентів, вимог працедавців до професійних компетенцій випускників, а також виправданій конкуренції між мистецькими вищими навчальними закладами, у яких здійснюється підготовка бакалаврів та магістрів музичного мистецтва. Найбільшим попитом серед абітурієнтів мистецьких вищих навчальних закладів та молоді загалом користується через низку об'єктивних та суб'єктивних причин естрадне мистецтво. Відповідно особливого значення набуває обґрунтування та розробка сучасних освітньо-професійних програм з підготовки фахівців у галузі естрадного мистецтва. У багатьох навчальних закладах за спеціалізаціями естрадного спрямування наразі уже здійснюється професійна підготовка бакалаврів та магістрів, опубліковано програми підготовки за такими спеціалізаціями, однак поряд з цим наразі опублікована недостатня кількість фундаментальних наукових праць, присвячених проблемі змісту освітньо-професійних програм у галузі естрадного мистецтва, які необхідні для осучаснення змісту професійної підготовки та забезпечення конкурентоспроможності випускників на сучасному ринку праці. Тому актуальним є обґрунтування та розробка комплексних освітньо-професійних програм з конкретизованою системою програмних результатів навчання, компетенцій випускників з деталізованою системою спеціалізацій естрадної спрямованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі українськими та зарубіжними науковцями розроблено широке коло аспектів естрадного мистецтва. Історичні аспекти естрадного виконавства висвітлено у працях М. Мозгового,

М. Поплавського та інших; проблеми вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів висвітлено у своїх наукових працях, зокрема, Л. Василенко, Л. Гавриленко, О. Матвєєва, А. Менабені, О. Прядко, Г. Стасько, Ю. Юцевич та інші.

Загальним теоретичним та методичним проблемам у сфері підготовки естрадного співака присвятили свої праці такі дослідники, як Н. Дрожжина, О. Кліп, М. Мозговий, В. Тормахова, І. Швець та інші. Аспект використання музично-технічних засобів у естрадному виконавстві висвітлено у працях І. Алдошиної, А. Нісбетта, Р. Петеліна, О. Севашко та інших.

Окремі складові процесу мистецької професійної підготовки висвітлено у працях О. Оганезової-Григоренко, Ю. Осетрова, О. Корякіна та інших. Однак обґрунтування освітньо-професійних програм «Естрадне мистецтво» з підготовки бакалаврів та магістрів музичного мистецтва недостатньо розкрито у авторів проаналізованих наукових праць.

Мета статті полягає у конкретизації змісту освітньо-професійних програм «Естрадне мистецтво» та значення їх впровадження у процесі реформування вищої мистецької освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історично процес професійної підготовки у вітчизняних вищих мистецьких закладах склався як вінець музичної освіти, яка починалася у музичних школах, продовжувалася у музичних училищах і завершувалася у консерваторіях. Відповідно, абітурієнти на етапі вступу до вищого мистецького навчального закладу мали достатній рівень базової музично-теоретичної та виконавської підготовки. В сучасних умовах кризи початкової мистецької освіти велика кількість абітурієнтів, які прагнуть здобувати вищу освіту на першому (бакалаврському) рівні, не навчалися у музичних школах і, відповідно, базової музичної підготовки не мають, однак

прагнуть здобути вищу мистецьку освіту та отримати кваліфікацію соліста-артиста. Популярність естрадного мистецтва в Україні та у світі сприяє підвищенню зацікавленості молоді у здобутті такої професії, яка була б пов'язана зі світом естрадного мистецтва. Для таких абітурієнтів традиційні освітньо-професійні програми, які базуються на «класичній» музичній освіті, видаються неприйнятними, тому такі абітурієнти обирають інші спеціальності, які не пов'язані з мистецтвом. Водночас, абітурієнти, які мають базову музично-теоретичну підготовку та високий рівень виконавської майстерності надають перевагу навчальним закладам, які у змісті професійної підготовки виокремлюють практично-виконавську підготовку та навчальні дисципліни, необхідні у сучасному сценічному концертному виконавстві.

У таких умовах система професійної підготовки виконавців, яка раніше визнавалася однією з найкращих у світі, перебуває у стані стагнації через відсутність попиту серед сучасних абітурієнтів. Окрім об'єктивних причин, пов'язаних з соціально-економічними процесами, одним з основних недоліків традиційної системи підготовки виконавців є недостатня відповідність змісту освітньо-професійних програм вимогам сучасного культурно-мистецького та освітнього середовища. Сучасне сценічне виконавство передбачає вміння використовувати технічні засоби, поєднувати виконання зі сценічним рухом та набуває характеру шоу. Тому пропонується впровадження у роботу Навчально-наукових інститутів культури і мистецтв альтернативних освітньо-професійних програм «Естрадне мистецтво», зокрема, за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Запровадження таких програм, на наш погляд, доцільніше у форматі іншого варіанту змісту професійної підготовки у порівнянні з традиційними освітньо-професійними програмами у межах ліцензованого обсягу. Метою такої диференціації є збереження студентів, які зацікавлені у «класичній» підготовці та залучення на навчання нової категорії абітурієнтів, які зацікавлені у здобутті естрадних спеціалізацій.

Доцільним вважаємо схарактеризувати основний зміст освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Особливістю освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» є практично орієнтований мистецький напрямок, тобто спрямованість на отримання студентами

необхідного обсягу знань та практичних навичок необхідних фахівцю з естрадного музичного мистецтва в умовах сучасного культурно-мистецького середовища з переважанням практичної та методичної підготовки, що заснована на базових музично-теоретичних знаннях.

Метою освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» для спеціальності «Музичне мистецтво» є підготовка бакалаврів музичного мистецтва – творчих фахівців, зорієнтованих на успішне виконання посадових обов'язків за спеціальністю «Музичне мистецтво», особистісний і професійний саморозвиток, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних і гуманістичних засадах, спрямовану на формування освітніх і духовно-культурних потреб, здатного бути конкурентоспроможним фахівцем на ринку освітніх послуг на засадах оволодіння системою компетентностей.

Зміст програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою «Естрадне мистецтво» за спеціальністю «Музичне мистецтво» містить: знання музичної термінології, розуміння основних концепцій, теорій та загальної структури музикознавчих наук; знання культурно-історичних тенденцій та закономірностей розвитку світового та українського естрадного музичного мистецтва та виконавства; знання критеріїв якісного сольного і ансамблевого звучання та сценічного виконання естрадних музичних творів; знання жанрово-стильових та образно-емоційних особливостей естрадного музичного твору в процесі створення його виконавської інтерпретації; вміння розширювати власний музичний світогляд та вдосконалювати виконавську та професійну майстерність; уміння здійснювати виконавську інтерпретацію естрадного музичного твору у відповідності до його жанрово-стильових ознак, особливостей музичної мови композитора, художньо-образного змісту та засобів музичної виразності; вміння використовувати технічні засоби у процесі сценічного виконання естрадних музичних творів з метою поглиблення їхнього художньо-технічного змісту; здатність розвивати у суспільстві засобами естрадного музичного мистецтва загальнолюдські та мистецькі цінності, демократичні та естетичні ідеали, гуманістичну мораль та національну свідомість тощо.

Опанування освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» передбачає оволодіння випускниками такими фаховими

програмними компетенціями: здатність сприймати новітні концепції в сфері естрадного музичного виконавства, музикознавства, звукорежисури та свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними і світовими традиціями; здатність застосовувати традиційні та альтернативні інноваційні технології в процесі виконавської та звукорежисерської діяльності; здатність застосовувати професійні компетенції у сценічній виконавській та звукорежисерській діяльності з метою формування естетичних поглядів та художніх смаків слухачів; здатність ефективно використовувати музично-технічні засоби у процесі виконавської діяльності; здатність до ансамблевої виконавської взаємодії, ансамблевої вокально- та інструментально-виконавської діяльності, взаємодії в системі «виконавець–звукорежисер»; здатність інтегрувати професійні знання, уміння і навички та використовувати їх у процесі виконавської інтерпретації естрадних музичних творів відповідно до їхніх стилевих особливостей тощо.

Перелік обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» за спеціальністю «Музичне мистецтво» містить у собі, зокрема, навчальні дисципліни: 1) основи естрадно-джазового сольфеджіо; 2) естрадно-джазова гармонія; 3) аналіз естрадних музичних творів; 4) історія музичного виконавства; 5) масова музична культура; 6) основи сценічно-виконавської майстерності; 7) виконавська інтерпретація естрадних музичних творів; 8) музичні інформаційні технології тощо.

Освітньо-професійною програмою «Естрадне мистецтво» спеціальності «Музичне мистецтво» передбачено три спеціалізації: 1) естрадний спів (класи «Естрадний спів» та «Джазовий спів»); 2) естрадне музично-інструментальне виконавство (класи «Естрадна гітара», «Естрадне фортепіано», «Естрадні ударні інструменти» та «Естрадні духові інструменти»); 3) звукорежисура естрадних концертних заходів.

За результатами професійної підготовки за освітньо-професійною програмою «Естрадне мистецтво» випускники здобувають кваліфікацію бакалавр музичного мистецтва та кваліфікації за спеціалізаціями: 1) «Естрадний спів» – «Артист-соліст. Артист ансамблю. Керівник естрадного вокального ансамблю»; 2) «Естрадне музично-інструментальне виконавство» – «Артист-соліст. Артист ансамблю. Керівник естрадного інструментального ансамблю»;

3) «Звукорежисура естрадних концертних заходів» – «Звукорежисер естрадних концертних заходів».

Перелік вибірових компонентів освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво», наприклад, за спеціалізацією «Естрадний спів» містить у собі, зокрема, навчальні дисципліни: 1) естрадно-джазовий спів; 2) естрадно-джазовий вокальний ансамбль; 3) основи вокальної імпровізації; 4) виконавська інтерпретація естрадних вокальних творів; 5) історія естрадного вокального мистецтва; 6) естрадно-джазове сольфеджіо; 7) основи естрадно-джазового аранжування; 8) сценічна пластика та рух, грим та візаж тощо.

Така система навчальних дисциплін поряд з практичною підготовкою дозволить забезпечити студентами необхідний рівень конкурентоспроможності не лише на ринку праці в Україні, але і за її межами. Випускники, які отримують диплом бакалавра музичного мистецтва за освітньо-професійною програмою «Естрадне мистецтво» отримують змогу працевлаштуватися у різних закладах сфери культури і мистецтва та дозвілля різних форм власності.

Наразі у вищих мистецьких навчальних закладах є всі передумови для впровадження освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво», оскільки такі заклади забезпечені висококваліфікованими науково-педагогічними працівниками, мають сформовану матеріально-технічну базу та методичне забезпечення курсів мистецького спрямування, підтримують тісні зв'язки з різними культурно-мистецькими та освітніми установами – базами виробничої практики тощо, відповідно актуальним завданням є адаптація наявних ресурсів для реалізації освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» в українських закладах вищої освіти.

За умови здійснення набору студентів на перший курс за усіма спеціалізаціями освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» виникають передумови для появи цілісної музично-естрадної діяльності, в якій розвиток особистості та формування професійних компетенцій відбувається активніше. Окрім того, студенти, які вже здобувають вищу освіту у Навчально-науковому інституті культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, можуть стати основою для розширення контингенту студентів, які навчатимуться за освітньо-професійною програмою «Естрадне мистецтво». Відповідно, в умовах

Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка існують усі необхідні умови для впровадження освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» спеціальності 025 «Музичне мистецтво».

Окрім того, пропонується впровадження окремої освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» підготовки бакалавра зі спеціальності 014 «Середня освіта» (Музичне мистецтво) галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» з двома спеціалізаціями: «Естрадне вокальне мистецтво» та «Естрадне музично-інструментальне мистецтво», однак, виклад її змісту не є предметом даної статті.

Отже, впровадження освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» за спеціальністю «Музичне мистецтво» зараз на часі, оскільки вона здатна зберегти попит на освітні послуги Навчально-наукових інститутів культури і мистецтв в умовах сучасного культурно мистецького та освітнього просторів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Умови сучасного культурно-мистецького простору викликають необхідність ґрунтовного перегляду та реформування процесу професійної підготовки у галузі мистецтва, зокрема, за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Особливим попитом на ринку освітніх послуг користуються спеціалізації естрадної спрямованості, тому доцільним є впровадження таких освітньо-професійних програм, у яких акцент буде здійснюватися на підготовку фахівця у галузі естрадного мистецтва. Тому доцільним є впровадження освітньо-професійної програми «Естрадне мистецтво» підготовки бакалаврів за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» у роботу українських закладів вищої освіти. Перспективним вважаємо удосконалення наявних освітньо-професійних програм, за якими наразі здійснюється процес професійної підготовки у вищих мистецьких навчальних закладах з метою адаптації їх до умов сучасного культурно-мистецького простору та розробка методичного забезпечення навчальних курсів освітньо-професійних програм естрадної спрямованості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василенко Л. М. Взаємодія вокального і методичного компонентів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики / Л. М. Василенко: дис. канд. пед. наук. – Київ, 2003. – 211 с.

2. Дрожжина Н. В. Розвиток виконавських здібностей вокалістів у контексті музичного мистецтва естради / Н. В. Дрожжина // Проблеми педагогіки мистецтва. Серія: Музична педагогіка і мистецтвознавство: зб. ст. – Ялта: РВВ РВНЗ КГУ, 2007. – Вип. 1. – С. 118–129.

3. Дрожжина Н. В. Функції мікрофону у вокальному виконавстві на естраді / Н. В. Дрожжина // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. пр. Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. – Харків, 2005. – Вип. 15. – С. 77–86.

4. Клип О. Я. Обучение эстраднему пению на музыкальных факультетах педагогических вузов / О. Я. Клип: дис. на соискание учёной степени канд. пед. наук. – Москва, 2003. – 197 с.

5. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні / М. П. Мозговий: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». – Київ, 2007. – 19 с.

6. Оганезова-Григоренко О. В. Генезис і розвиток вокальної методології: трансформація та синтез / О. В. Оганезова-Григоренко. – Одеса: Астропринт, 2015. – 83 с.

7. Осетров Ю. О. До питання про специфіку підготовки студентів музично-навчальних закладів за фахом «Естрадний спів». – URL: http://vocalart.narod.ru/article_6_1.html/

8. Поплавський М. М. Антологія сучасної української естради / М. М. Поплавський. – Київ: Преса України, 2004. – 416 с.

9. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез / В. М. Тормахова: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». – Київ, 2007. – 17 с.

10. Швець І. Б. Педагогічні основи виховання співочих навичок на заняттях з естрадного співу у студентів музично- педагогічного факультету / І. Б. Швець // Наукові записки (Серія: Педагогіка і психологія). – Вип. 15. – Вінниця: ВДПУ, 2005. – С. 158–159.

11. Koryakin O. Use of multimedia technologies in the process of training of future bachelors of musical art. Open educational E-environment of modern university. № 5 (2018). – URL: http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/136/227#.XCc_Lh8ufDc.

REFERENCES

1. Vasylenko, L. M. (2003). *Vzayemodiya vokaln'noho i metodychnoho komponentiv u protsesi profesynoyi pidhotovky maybutn'oho vchytelya muzyky*. [Interaction of vocal and methodical components in the process of professional training of the future music teacher]. Kyiv.

2. Drozhzhyna, N. V. (2007). *Rozvytok vykonavs'kykh zdibnostey vokalistiv u konteksti muzychnoho mystetstva estrady*. [Development of executive abilities of vocalists in the context of musical art of pop music]. Yalta.

3. Drozhzhyna, N. V. (2005). *Funktsiyi mikrofonu u vokalnomu vykonavstvi na estradi*. [Functions of the microphone in vocal performing on the stage]. Kharkiv.

4. Klip, O. Ya. (2003). *Obucheniyе estradnomu peniyu na muzykal'nykh fakul'tetakh pedagogicheskikh vuzov*. [Training in pop singing at musical faculties of pedagogical universities]. Moscow.

5. Mozhovyy, M. P. (2007). *Stanovlennya i tendentsiyi rozvytku ukrayins'koyi estradnoyi pisni*. [Formation and tendencies of development of the Ukrainian pop song]. Kyiv.

6. Ohanezova-Hryhorenko, O. V. (2015). *Henezys i rozvytok vokal'noyi metodolohiyi: transformatsiya ta syntez*. [Genesis and development of vocal methodology: transformation and synthesis]. Odessa.

7. Osetrov YU. O. Do pytannya pro spetsyfyku pidhotovky studentiv muzychno-navchal'nykh zakladiv za fakhom «Estradnyy spiv». – URL: http://vocalart.narod.ru/article_6_1.html/

8. Poplavskyy, M. M. (2004). *Antolohiya suchasnoyi ukrayins'koyi estrady*. [Anthology of modern Ukrainian variety]. Kyiv.

9. Tormakhova, V. M. (2007). *Ukrayins'ka estradna muzyka i fol'klor: vzayemopronyknennya i syntez*. [Ukrainian pop music and folklore: interpenetration and synthesis]. Kyiv.

10. Shvets, I. B. (2005). *Pedahohichni osnovy vykhovannya spivochykh navychok na zanyattyakh z*

estradnoho spivu u studentiv muzychno-pedahohichnoho fakultetu. [Pedagogical bases of education of singing skills in classes on variety singing at students of musical and pedagogical faculty]. Vinnutzia.

11. Koryakin O. Use of multimedia technologies in the process of training of future bachelors of musical art. Open educational E-environment of modern university. № 5 (2018). – URL: http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/136/227#.XCc_Lh8ufDc.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФОЛОМЕЄВА Наталія Аркадіївна –

доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FOLOMEYEVA Natalia Arkadiyevna –

Associate Professor of Choral Conducting, Vocal and Musical Training Techniques at the Educational and Scientific Institute of Culture and Arts of the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko.

Circle of scientific interests: professional training of the future teacher.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2019 р.

УДК [37.016:008:7]:37.091.33

ХАЙРУЛЛІНА Юлія Олександрівна –

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
<https://orcid.org/0000-0003-0495-9086>
e-mail: polnujstil@gmail.com

ХУДОЖНЯ ДРАМАТУРГІЯ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УРОКУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Становлення нової Української школи докорінно впливає на розвиток усіх ланок освіти. Одним з напрямків, який зазнає революційних змін є сфера художньо-естетичної освіти, галузь «Мистецтво». У зв'язку з цим науково-методичний дискурс мистецької освіти є дуже активним: аналізуються та обговорюються програмне забезпечення,

свобода тематичної комбінаторики, очікувані результати – система компонентів компетентностей тощо. Однією з тем, яка потребує додаткового вивчення, є проблема відповідності дидактичних засобів оновленому змісту мистецької освіти

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метод художньо-педагогічної драматургії найбільш специфічний засіб педагогіки мистецтва. Драматургія, як